

En fortælling om fortælling

En af de fascinerende kommunikationsformer indenfor religionspædagogik og kristendomsformidling er fortællekunsten. Følgende refleksion er skrevet som en fortælling over en aften i en betweenklub for 9-14 årige. Refleksionen kredser om 'fortælling', og inddrager både egne og andres refleksioner, overvejelser og erfaringer med fortællingens fascinerende univers.

Det er sidst på eftermiddagen en fredag i november, og det både regner og blæser udenfor. Jeg er pakket ind i regntøj og går hen ad gangen i bygningen, hvor jeg bor. I min taske ligger der et manuskript, et par tørre strømper og en håndmixer. Piskerisene til håndmixeren rasler, mens jeg skynder mig ned af trappen i bygningen. Jeg tænker endnu engang på, om jeg nu har fået det hele med. Jo, det tror jeg. Jeg er på vej hen til kirken på Nørrebro for at samles med gruppen af betweens, der mødes et par gange om måneden. Jeg får cyklen op af cykelkælderen og konstaterer, at jeg skulle have taget gummistøvler på. Nå, det må vel gå an sådan her. Mens mine fødder tramper afsted i pedalerne i det tidlige vintermørke, kredser mine tanker om den bibelhistorie, jeg har tænkt mig at fortælle. En god del af eftermiddagen er gået med at forberede den. Der ligger et slags manuskript i tasken i form af et papir med 10-12 punkter. Historien er gennemøvet, og jeg kan huske, hvornår jeg skal bevæge mig, hvornår jeg skal hviske, og hvornår jeg skal hæve stemmen. Jeg har tænkt over hvorfor det netop er denne bibelhistorie, jeg har valgt at fortælle i aften. Det skal handle om David og Saul fra det Gamle Testamente. Jeg konstaterede for nylig, hvor mange af de mere kendte bibelhistorier jeg troede, jeg kendte. Til min store skræk opdagede jeg, at jeg var blevet fremmed for de historier, jeg troede, jeg havde styr på. Jeg måtte arbejde med dem på ny. Derfor faldt valget af historie til i dag på historien om David og Saul, der også indeholder historien om David og kæmpen Goliat. Selvom jeg er tilfreds med det, jeg har forberedt, kryber tvivlen alligevel frem i mit sind. Er det nu godt nok, det jeg har forberedt? Da jeg i eftermiddags øvede historien for mine møbler hjemme i stuen, var der et flow og en sammenhæng i historien, men her på cyklen bliver jeg helt i tvivl, om det jeg har forberedt i det hele taget giver mening. For nogle gange er *den* der. Den der gnist, den der samhørighed hvor fortællingen smelter fortæller og tilhørere sammen. Det er som om fortællingen nogle gange virker, og andre gange ikke.

At blive dus med historien

For nogle år siden arbejdede jeg på en skole som lærer og lærer-vikar. Vikartimerne var både de sjoveste og mest udfordrende. Sjældent vidste jeg, om jeg kunne få ro i klassen og få arbejdet eleverne igennem det, som var forberedt. Et af de bedre redskaber for at skabe motivation i klassen var at udlove en belønning. Et redskab jeg gerne benyttede. Oftest handlede det om at få tidligere fri eller at lege en leg i skolegården.

En dag skulle jeg have 5. klasse i engelsk. Jeg havde haft blandede erfaringer med den klasse, så jeg tænkte ved mig selv, at jeg hurtigst muligt måtte finde en belønning for at skabe arbejdsro. Det virkede! Klassen arbejdede flittigt og uden indsigelser. Da vi nåede til slutningen af timen, var det begyndt at regne, så ingen ville ud at spille stikbold i skolegården, som jeg ellers havde lovet. En elev foreslog, at jeg jo kunne fortælle en historie for dem. Det forslag var jeg ikke forberedt på, og mine tanker søgte i panik efter en historie at fortælle. Jeg begyndte at fortælle historien om "Androkles og løven" af den oldgræske historieskriver Æsop. Og den fortryllende fortællestemning voksede frem. Eleverne sad bomstille med udslåede ører og sugede hvert ord til sig, som var de grydesvampe. Jeg husker, at jeg selv var fascineret af deres fascination. De havde tydeligvis ikke hørt historien før.

Jeg mærkede, at historien og jeg var blevet dus. For mange år siden havde jeg selv fået den fortalt. Den var blevet en del af mig, og netop derfor kunne jeg fortælle den med ikke bare min stemme, men med mit ansigt og min krop. Æsop havde formået at fortælle en god historie, og nu kunne jeg fortælle den videre. Historiens forløb var ikke forudsigeligt, men uundgåeligt. Sammen var vi grebet af handlingen, drevet frem af det, som var så spændende, at vi måtte tage to minutter af frikvarteret for at færdiggøre fortællingen... også selvom klokken havde ringet.

Historierne mellem mennesker

Det regner stadig da jeg cykler ned ad Blågårdsgade. Det er fredag aften og der er liv i Københavns cafeer. Der sidder mange mennesker og fejrer, at det er blevet weekend. De sidder alle sammen og taler på skift, lytter levende på hinanden. Jeg tænker, de fortæller for hinanden, hvad der er sket siden sidst, hvad ugen har indeholdt og budt på. Måske fortæller de historier om, hvad der skete på studiet, i butikken eller på kontoret. Måske er der nogen der først lige er ved at lære hinanden at kende. De fortæller om deres liv, fortæller om hvilke begivenheder og historier, der har formet dem. Jeg tænker, det er på den måde, mennesker knytter sig til hinanden. De historier vi fortæller hinanden om os selv, er med til at skabe relation, skabe billeder og skabe virkelighed. Tænker jeg på mine egne relationer, ser jeg hvordan min hengivenhed og kærlighed vokser i takt med, at jeg erfarer og ved mere om min vens historie. Det er næsten svært ikke at holde af person, når først du kender deres historie.

Biblens historier

Jeg når ned for enden af Blågårdsgade og parkerer min cykel inde i den baggård, hvor kirken ligger. Da jeg er kommet indenfor og har kæmpet mig ud af det våde regntøj, kommer den anden leder, der skal være med til between. Vi har ikke set hinanden i et par dage, og gør det samme som mange andre venner, der mødes en fredag aften; vi taler sammen og deler liv, fortæller om, hvad der er sket siden sidst, og hvordan vi har haft det. Vi går ud i regnen igen med kurs mod Netto. Ud over at høre bibelhistorie skal vi bage julesmåkager og lave havregrynskugler, men først skal vi have købt ingredienserne.

Mens vi står ved køledisken og regner på mængden af smør, kilder det nervøst i maven på mig. Jeg tænker på, hvordan det kan være, nervøsiteten melder sig igen. Jeg kommer frem til, at det er fordi, der er noget vigtigt på spil, noget der langt fra er ligegyldigt. Havde det været historien om Androkles og løven igen, havde jeg ikke været nervøs på samme måde. Men i aften handler det om en historie fra Biblen, og det indgyder mig en respekt som kun Guds ord kan.

Gud kommunikerer i ord og med sprog, og gennem fortælling. Han valgte at fortælle historier og på den måde vise os noget om hvem Han er. Han bruger Biblens mennesker, og historierne fletter sig sammen til én historie om Gud. Han bruger historier og mennesker til at vise noget om, hvem Han er, og hvad Hans vilje er. De mennesker jeg kan møde i Biblen gennem fortælling, viser mig noget om, hvad det vil sige at være skabt af Gud.

Sandhed opdaget og genopdaget gennem Biblens fortælling

For nyligt genopdagede jeg en fortælling i Biblen, der på en skøn måde fortalte for mig, hvem Gud også er. I Første Mosebog kap. 16 møder vi Hagar, der bliver så hårdt behandlet af sin frue, at hun må flygte. Ved en kilde møder Gud hende. Han ser hendes lidelse, mærker hendes udmattelse. Han trøster Hagar og giver hende det, hun har brug for. Gud møder hende, som den hun er, i den situation hun står i. Og så sender han hende tilbage til den virkelighed, hun er sat i, tilbage til hendes frue.

Hagars ord i slutningen af kapitlet slår mig med forundring: "Har jeg virkelig på dette sted set ham, der ser mig?". Biblens historier forkynder et budskab, der bærer noget helt særligt. De fortæller og åbenbarer et åndeligt budskab fra Gud. Bibelhistorien lærer os noget om mennesket og noget om Gud.

At fortælle historier er at fortælle om det at være menneske. Bedst er det, når historien viser os en lille del af sandheden. Sandheden der uddyber og gør det klart for os, hvad det vil sige at være menneske, hvad det vil sige at eksistere her i verden. Jeg tror vi alle længes efter bekræftelse og efter at være kendt. Det er en næsten berusende fornemmelse, når vi hører en historie, der sætter vores indre i svingninger og skaber genlyd og genkendelighed.

Historier kan udviske grænsen mellem fortid, nutid og fremtid og fortælle os noget om, hvem vi som mennesker er. Gennem historier får vi lov til at erfare og mærke samhørigheden med andre mennesker og med sandhedens Gud.

Mens vi lægger varerne på båndet i Netto, bruger jeg et øjeblik på at glædes over, at Gud har opfundet

fortællingen. Den sætter vores kreativitet og fantasi i sving. Når vi træder ind i en historie, kan vi både se, føle og leve med i handlingen.

Vi plejer at spise pizza til aftensmad, når vi mødes til betweens. Det er en sikker vinder. Det giver anledning til lige at sidde ned og få talt sammen om, hvordan det går med hver enkelt, og hvad der lige fylder. Det hjælper os også til at forstå, hvordan det i det hele taget er at være barn i dag. Som ledere overraskes vi gang på gang over, at vores sprog og opfattelser ikke helt er på linje med dem, vi er ledere for.

Det er ikke længere så sejt at spille minecraft, som det har været, snapchat har funktioner, jeg ikke aner noget om, og jeg udtaler *meme* forkert. Jeg anstrenger mig for at følge med, for at forstå hvordan verden ser ud i børnehøjde. Nysgerrigheden er gensidig. Børnene vil gerne høre om dengang, der var et lilla lånerkort til biblioteket, dengang de fleste ikke havde mobiltelefon og man skrev stile i stilehæfter i stedet for på computeren. Vores virkelighed er ikke så langt fra hinanden, men både vi og børnene er klar over, at vi skal arbejde for at forstå hinanden.

Historier kan det der med at skabe forståelse og med at male og beskrive det som er sket, og verden som den så ud engang. Til tider bekræfter historierne os i vores holdninger, og til andre tider bliver vi udfordret og åbner os for nye muligheder.

"Den har vi hørt før!"

Vi er færdige med at spise pizza. Vi pakker pizzaen sammen, rydder op og sætter os op i kirkelokalet. Der er noget koldt, så vi henter tæpper, og alle bliver godt pakket ind. Nu er det tid til at begynde. Der er en smule uro inden vi begynder. Jeg tænker endnu en gang, hvad mine første ord skal være, og hvad de skal kunne. Jeg kigger på børnenes ansigter og læser en enhver historiefortællers første behov: det handler om at få dem til at ville lytte til mig, lade dem mærke at de ikke må gå glip af den historie jeg vil fortælle.

Startskuddet er vigtigt. Med begyndelsen på historien må jeg give dem et løfte. Jeg må vise dem, at de ikke må gå glip af historien. Det er det, alle gode historier må gøre. Startskuddet kan varieres i det uendelige og formes på alskens måder. Jeg ved, at det nogle gange kan gøres så enkelt som "*Der var engang*" eller "*Nu vil jeg gerne fortælle jer en historie*". Men grundlæggende skal det skabe et løfte om, at historien er deres opmærksomhed og tid værd.

En velfortalt histories begyndelse har et startskud, der er ligesom en sten, der trækkes tilbage i slangebøssen: klar til at sende dig fremad, ind i historien. I dag handler det om kong David, og i et forsøg på at undgå råbet "*Den har vi hørt før!*", lader jeg historien begynde med to af kong Sauls tjenere, der står i en krog og snakker om kongens dårlige humør. Jeg synes det kan være et svært stykke arbejde at engagere og forpligte tilhørerne. Det handler i høj grad om at få fat i flere dele af mennesket og tale til både hoved og hjerte. En følelsesforladt fortælling fanger ikke, men får jeg fat i den følelsesmæssige opmærksomhed, kan jeg fastholde et tankefokus over tid og fortælle historien. Fortælle dem hvad jeg har på hjerte.

Drama

Da jeg var barn, boede jeg i det nordlige Peru, hvor mine forældre arbejdede for en missionsorganisation. De fleste af mine år i folkeskolen forløb derfor anderledes end mange af mine danske jævnaldrendes, også selvom jeg blev undervist på dansk. Musikundervisningen var ingen undtagelse. Det var svært at lave sammenspilsmusik med kun én elev i klassen, men musikhistorie det kunne vi finde ud af. Jeg husker at operaer og historierne, de skildrede, var dybt fascinerende. Min lærer kunne fortælle, så øjnene var ved at trille ud af hovedet på mig. Fra ende til anden var operahistorierne mættede med forventning. Selve udgangspunkt i alle de gode operahistorier kaldte på og forventede drama. Forventningen om hvad der skulle ske, blandet op med usikkerheden om det nu også ville ske, skabte en længsel efter at se, hvad historien nu ville gøre, og hvor den ville bære hen. Ville vennerne blive genforenet? Ville helten overvinde prøvelserne? Ville dem som var forelskede i hinanden finde sammen igen?

Drama er forventning om det som skal ske, blandet op med usikkerhed, og netop spændingsfeltet mellem det, der forventes, og det uforudsete er en fængslende oplevelse.

Jeg er gået i gang med at fortælle. Historien om David og Saul udspiller sig i kirkerummet på Nørrebro en aften i november. Sauls mørke sind er startskuddet for historien. Da David kommer til paladset og spiller musik for Saul, mærkes tonerne som balsam på et smertefuldt sår. Vi er hensat til ro og stilhed, som vand der løber gennem bækken, skuldrene sænkes, og åndedrættet bliver roligere.

Nu hvor vi er kommet rigtig i gang, er min nervøsitet gledet lidt i baggrunden. Jeg mærker, at historien har fået tag i mig og er vokset fast. Jeg kan se de forventningsfulde ansigter og de store øjne hos gruppen af betweenes, der sidder på kirkebænken. Historien sidder i kroppen på mig, og jeg kan fortælle den nu, ligesom jeg fortalte historien for møblerne hjemme i stuen. Da vi kommer til kampen mellem David og Goliat, ser jeg genkendelsen i øjnene på gruppen af betweenes. Gud har gjort David til sin ven, og David gør Guds vilje. Gud holder ikke med den stærke Goliat. Gud holder med David, også selvom han ser svag ud i forhold til sin modstander. David har Gud Herren i ryggen, og inden længe ligger Goliat død for fødderne af David. Israelitterne har vundet slaget, og alle er henrykte. Der er feststemning i Israel, og David bliver hyllet som den helt, han er. Saul glæder sig over sejren, men inde i ham vokser en følelse. En følelse af længsel og sult efter at have det, som David har, og en lyst efter igen at være den største og sejeste mand i Israel. Vi dvæler ved jalousien og dens væsen et øjeblik og prøver at forstå, hvordan Saul har haft det indeni. Vi kender alle til at længes efter noget så inderligt, at det gør ondt. Længslen efter at eje det kan blive så stærk, at vi end ikke nænner, at andre må have det. Jalousien kan blive til et had så kraftfuldt, at vi, ligesom Saul, ønsker en anden død og forfølger vedkommende i et forsøg på at slukke jalousien, der næsten kan drive os til vanvid. Saul dør på tragisk vis senere i historien, og David bliver konge i Israel. Han bliver en god konge, og går med Gud. Men han er også menneske, også en synder.

David er menneske, og et menneske der bliver brugt af Gud. Det er som om, vi har fat i noget dybere og større, når vi har med Guds fortælling at gøre. Jeg forestiller mig, at vi lader fingrene glide igennem en dyb og bred flod, når vi hører og oplever Guds historie. Det er godt at slå rødder ved den flod, slukke tørsten og suge til sig af Guds fortælling. Floden har sit udspring i haven, hvor det nyskabte menneske blev sat.

Menneske med længsel efter mening

Jeg tror, at mennesket har fortalt historier, siden vi blev skabt. Adam og Eva fortalte historien om skabelse og tilblivelse til deres efterkommere, og deres efterkommere fortalte den videre. På mit skrivebord ligger der i dag en bibel, hvor hver eneste side indeholder en del af Guds historie. Jeg tror, at Gud skabte mennesket med en kærlighed til historier og en indbygget evne til at forstå sig selv, hinanden og verden gennem historier. Jeg tror, Gud har skabt os med en trang til at forstå, en nysgerrighed og længsel efter at ting må give mening for os. Og meningen skabes, når vi fortæller vores historie. Når vi sætter livsbegivenheder og ting, der skete på vores vej, sammen til en historie og kan fortælle den historie til os selv og andre, så er det som om, tingene falder i hak og finder deres plads. Vi har en trang til, at tingene må give mening. Jeg mærker den i mit eget liv, og jeg ser den hos de mennesker, jeg møder. Længslen efter at livet og vores livsfortælling må give mening.

Tilbage på Nørrebro er bibelhistorien om David og Saul fortalt færdig. På kirkebænken sidder gruppen af betweenes klar til at løbe videre i aftenens program. Efter at have bedt sammen suser vi alle som en ned af trappen for at komme i gang med aftenens aktivitet. Havregrynskuglerne formes, og julesmåkagerne bages under tilpas kontrolleret kaos. Vi hygger og taler sammen, lytter til julemusik og griner af hinandens kreative udformning af julesmåkager. Mens jeg prøvesmager fra den første plade med småkager, tænker jeg på bibelhistorien, vi har været sammen om. Jeg forundres og fascineres over, at David var et menneske ligesom os. Men lige nu er der ikke tid til så meget eftertanke.

Tiden flyver, når man har det sjovt. Og når alle betweenes skal nå at lave både havregrynskugler og julesmåkager pyntet med glasur, er det bare om at få køkkenet til at køre. Lidt for pludseligt står den første forælder i døren. Og efter at have haste-pakket den nette produktion fra jule-værkstedet i små fine poser er de første betweenes ude af døren. Inden længe er den sidste taget afsted, og vi står tilfredse og trætte

tilbage. Ingen kom til skade eller brændte sig under julehyggen, og alle så ud til at hygge sig. Vi kigger os omkring og bliver vældigt overraskede over mængden af opvask, vi har produceret, men det gør ikke så meget, for vi havde en god aften sammen med gruppen af betweenes. Mens jeg støvsuger, forundres jeg over, hvordan vi har formået at sprede store mængder kokosmel, sukker og glasur på så stort et areal. Vi må tage en midtvejspause i oprydningen og få fødderne lidt op. Vi taler igen om aftenen og om, at det var morsomt, som alle bare blev helt stille, da vi kom til historiefortællingen.

Min med-leder hjælper mig med at evaluere på min historiefortælling. Det er både godt og hårdt, men det gør ikke så meget. Jeg fortæller mig selv, at jeg stadig er "på vej" og stadig er ved at lære om at være en god historiefortæller.

Da støvsugeren endelig er pakket sammen, og den sidste opvask er taget, står vi ude i den kolde aftenluft og tager afsked med hinanden. Mit regntøj nåede næsten at blive tørt igen, og mine sko bliver vel nok tørre engang. Lidt øm og træt cykler jeg op ad Blågårdsgade. Der er stadig liv på cafeerne, stadig mange mennesker der sidder og taler sammen hen over bordene. Jeg nyder den kolde aftenluft i mit trætte ansigt og tænker på, da jeg cyklede samme rute for bare nogle timer siden. Jeg når hjem til cykelkælderens og parkerer cyklen. Piskerisene til håndmixeren rasler, mens jeg trasker op af trappen til lejligheden og glæder mig over at kunne låse mig ind i mit lille hjem. Jeg hænger mit våde regntøj op til tørre og brygger en kop te. Tilfreds sætter jeg mig i min lænestol og lægger fødderne op.

Kærlighed til fortælling

Jeg holder af aftenen og roen der følger med. Aftenen giver stille tid til refleksion med plads til alle tanker. Københavns aftentrafik rumler i baggrunden, mens jeg sidder og tænker på dagen og alt, hvad den har indeholdt. Jeg tænker på, hvordan jeg for nogle timer siden stod i min lille stue og fortalte historien om Saul og David for møblerne. Jeg tænker på, hvordan noget så enkelt og menneskeligt som fortællingen både kan være så enkelt og kompliceret på samme tid. Jeg tænker på, at jeg som menneske søger og genkender længslen efter det, som giver mening, og på hvordan en historie kan få det hele til at give mening. Det er som om det hele samler sig en sen fredag aften, mens jeg drikker en kop te. Jeg tænker på hvordan man mon bliver en god fortæller. I mit eget liv har der været flere inspirerende fortællerstemmer. De har inspireret og vejledt. De har vækket en kærlighed til ord og formidling. Måske der allerede lå noget, der ventede på at blive vækket. Måske jeg fra starten af havde en lille fortæller i maven, der med øvelse og tålmodighed har fået rum til at vokse.

Det har ikke altid været rart, at skulle arbejde med at blive en bedre fortæller. Jeg føler mig på udebane. Sådan vil det måske blive ved med at være. Jeg oplever at jeg satser en del af mig selv. Derfor er jeg en smule sårbar når jeg fortæller, og har brug for også at vide at nogen holder af mig. Det gælder også selvom jeg gang på gang kikser og laver smuttere. Og så må jeg tage mine ydmyge lytte-ører på når jeg skal høre om alt det jeg kan gøre bedre, og tålmodigt arbejde videre med at blive en bedre historiefortæller. Jeg har brug for spandevise af nåde og tålmodighed for at turde blive ved. Nåde mod mig selv, når jeg tvivler på mit arbejde med fortælling, og når jeg ikke lever op til forventningerne. Nåde fra andre når jeg fejler og ikke gør det godt nok.

Et lille stykke sandhed

Historiefortælling handler om at udtrykke et lille stykke af den store sandhed. Den trækker på noget, vi alle kender til, nemlig det at være menneske. Gennem historiefortælling når vi igennem til hinanden som mennesker og kan kommunikere om det, som er vigtigt, det, som ligger os på hjerte. Jesus var mere end klar over dette. Mesteren over alle mestre fortalte historier og lignelser, for at vi skulle forstå Hans vilje og Hans sandhed. Vi fortæller ikke bibelhistorier bare for at udfylde tiden, eller for at tilhørerne må have nogle fornuftige historier at huske på. Alle historier bærer en uimodståelig magt med sig, der sætter vores fantasi i sving. Alt imens opbygges vores syn på os selv, på livet og på Gud. Bibelhistorierne viser os, hvordan Gud ser på verden. Vi forstår mere af, hvordan han føler det, når vi som mennesker er kærlige eller onde, modige eller feje, lykkelige eller sønderknuste. Og *der* i Bibelens historier kan vi forvente, at Gud er

nærværende, og at han er at finde. Og der må vi lede tilhørerne hen. Vi må lede dem derhen, hvor de hører Jesu kærlighed klinge i bibelfortællingens ord. De vil være klar over, at historien ikke bare handler om noget, der skete for længe siden, men den handler om, at Gud er nærværende og er her hos os nu. Det giver mig håb.

Medier og litteratur:

Hjorth Pedersen, Carsten. 2009. *Hvordan få det sagt? : en praktisk grundbog for kristne formidlere*. Fredericia: Lohse.

Kloster Poulsen, Flemming. 2008. *Kunsten at fortælle*. Frederiksberg: Religionspædagogisk Forlag.

Pierson, Lance. 1999. *Fortællekunst : en håndbog*. Lederens ressourcebøger. Fredericia: Lohse.

Stanton, Andrew. *Andrew Stanton: The clues to a great story*.
<https://www.youtube.com/watch?v=zGrf0LGn6Y4&t=927s>.

Haven, Kendall. *Your Brain on Story - YouTube*. <https://www.youtube.com/watch?v=zGrf0LGn6Y4&t=927s>.